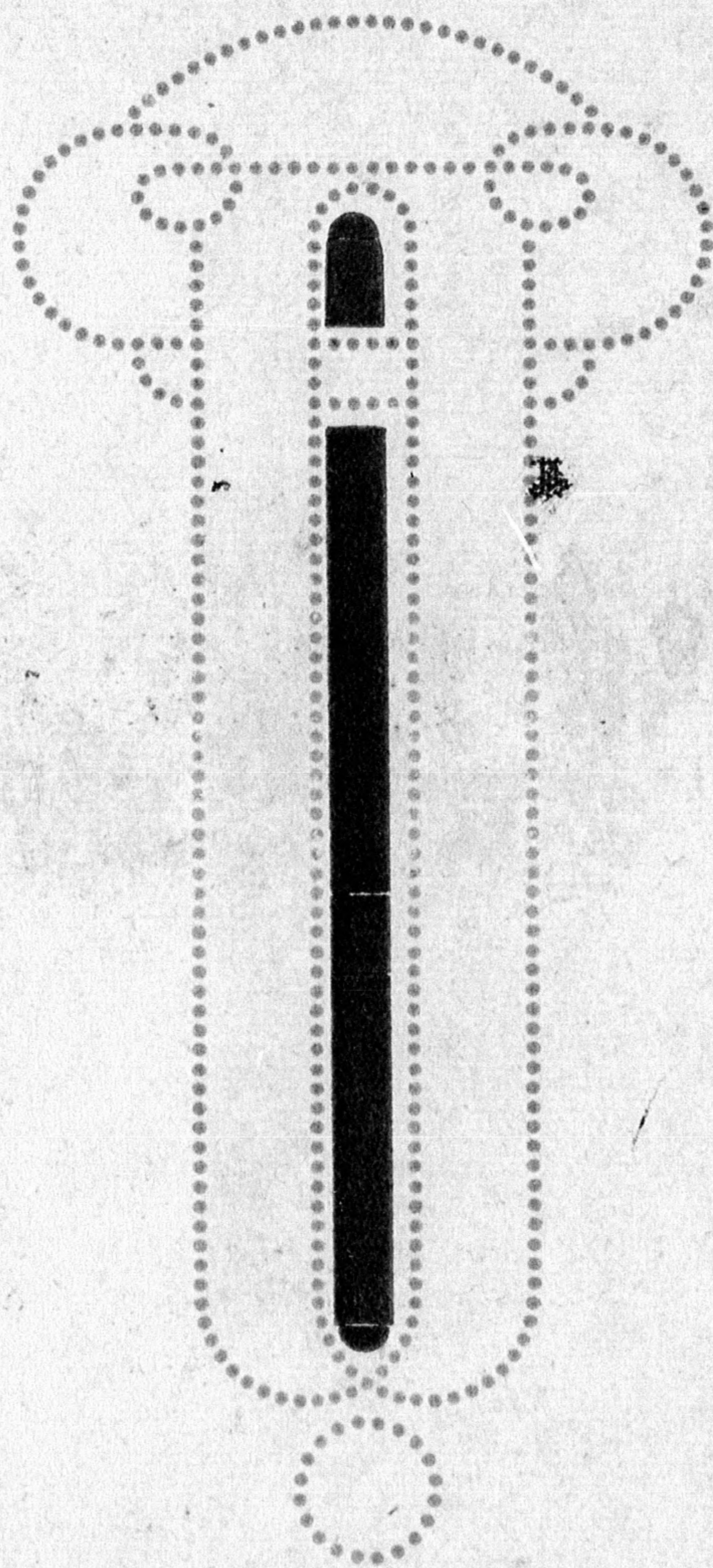

7
3
SZÉPIRODALMI
MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI LAP

A • H • A • L • A • D • Á • S

HARMADIK ÉVHARMAD III. SZ. 1913. JÚN. 20.

FŐSZERKESZTŐ:
STETTNER T.

MARTINOVITS ANDOR
ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZETE
K•O•L•O•Z•S•V•Á•R 1913

ERDÉLYI BANK

és Takarékpénztár Részv.-T.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32

A BANK ELFOGADHATÓTÉTEKET takarékpénztári könyvekre, folyószámlákra, azokat fölmondás nélkül vissza fizeti.

LESZÁMITOL VÁLTÓKAT, utalványokat, járadékokat, checheket, kisorsolt értékeket stb.

ÉRTÉKPAPIROKAT és idegen pénznemeket elad, vásárol, előleget ad értékpapírokra folyószámlán és előre meghatározott időre.

DIJMENTESEN BEVÁLT szelvényeket és elvállaja a sorsjegyek revízióját.

KIBOCSÁT UTALVÁNYOKAT, checheket, hitelleveleket bármily kölföldi piacra.

Rendelkezésre tart a felek saját zárjai alatt tűz- és betörésmentes páncél-szekrényeket. (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott ezüst és aranyeműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

Üzleti órák: d. e. 9-től fél 1-ig és d. u. 3-tól 5-ig.

**Gruber
Dezső**

kalap- és uridivatáruháza Kolozsvár, (Wesselényi M. -utca és Szép-utca sarkán. — Folytonos újdonságok kalap- és uridivatcikkekben .....

A HALADÁS

III. ÉVH.

III. SZ.

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI LAP

Főszerkesztő: STETTNER TAMÁS. Szerkesztők: BÁRD OSZKÁR és MESKÓ TIBOR

„A HALADÁS“ következő, kettős száma július 20-án jelenik meg.

TARTALOM :

Acs Ferenc képe :	Csolnakban.
Csíky Jenő dr:	Jegyzetek a nagy pörhöz
Heltaí Jenő:	Erdő szélén (Jean Richepin)
Kárpáti Endre :	Tragédia
Szegedy Lajos:	Vallomás
Emőd Tamás :	Bettina
Melitsko Margit:	Szemlélődés
Gács Demeter :	Ma este
Juhász Gyula :	Chanson
Bársony István :	A kapitány levelei
Nihil :	S mindannyiszor megfordulni
Gábor Jenő dr ;	Birtokpolitikánk és az újabb telepítési akció

SZINHÁZ: .....

Meskó Tíbor :	Költözködés
Ozoray Jenő :	Reinhardték Budapesten (A kék madár)

MŰVÉSZET :.....

Ozoray Jenő :	Erzsébet emlékműpályázat
H... n	Csolnakban (Acs Ferenc képehez)

UJ KÖNYVEK: .....

(—tő—ef)	Tóth Árpád : Hajnali szerenád.
Joób Endre :	Szilágyi Géza : Ezt Pest ;

KÖZGAZDASÁG: .....

Bourgeois :	Kolozsvár a világpiacon
-------------	-------------------------

Egy szám ára 20 fillér.

OLVASÓINKHOZ : .....

Még néhány hét és „A Haladás“ harmadik évharmadának is végére ér. Az elmúlt szezon alatt mindenki meggyőződhetett a mi irányunkról, elveinkről és hálás köszönettel látjuk, hogy azok akik lapunkat olvassák, mindvégig kitartó pártolóink voltak.

Az őszi szezon megkezdése előtt kéressel sietünk olvasóinkhoz és azokhoz, akiknek mutatványszámokat küldtünk, hogy jövőre előfizetéseikkel pártoljanak és segítsenek ezzel megkezdett utunkon tovább haladni.

Tekintettel azonban arra, hogy „A Haladás“ már most is bővebb és díszesebb alakban jelenik meg és állandóan művészi melléklete is van, lapunk ára

október 1-től kezdve

Egy évre	10 korona
Egy évharmadra)	..... 3 korona
(négy hónapra))	
<i>Egy szám ára 40 fillér lesz.</i>	

Tudatjuk előfizetőinkkel, hogy októbertől kezdve kiadásunkban díszes könyvek fognak megjelenni, melyeket éves előfizetőink 50%, évharmados előfizetőink pedig 20% kedvezménnyel vásárolhatnak meg.

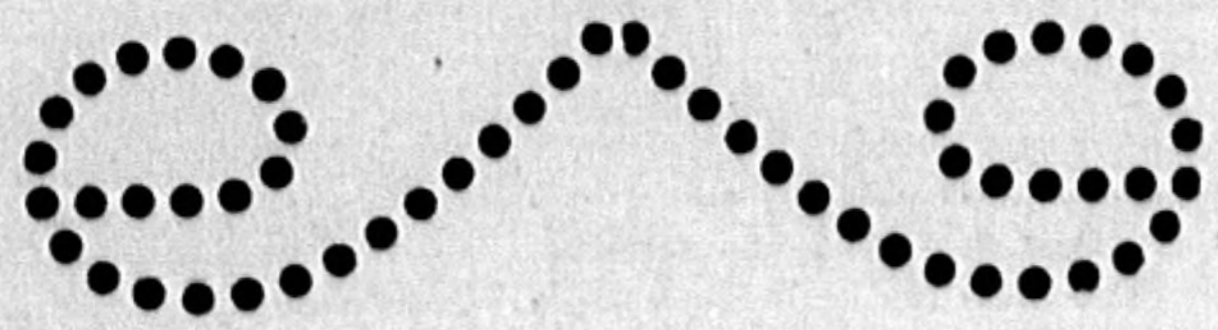
Olvasóink pártfogását őszintén kérjük.

„A HALADÁS“

lap- és könyvkiadó vállalat
Kglósvár, Bocskai-tér 19.

Martinovits Andor.

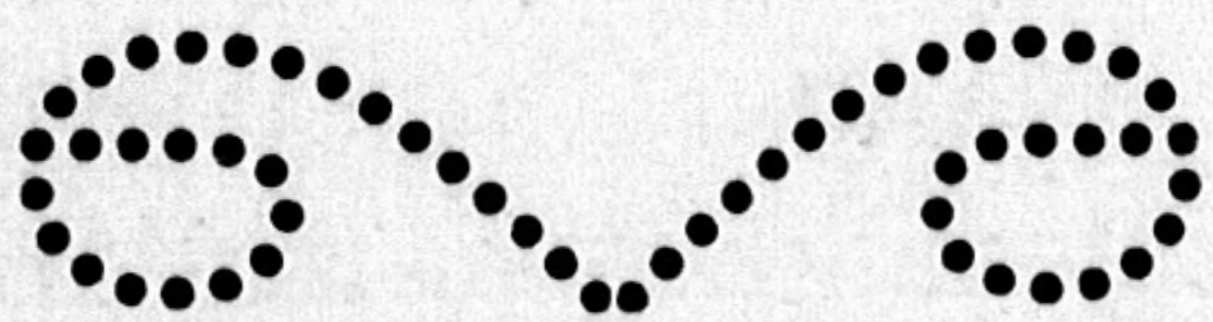
Igazgató: Orföld Antal.

A „MODERN KÖNYVTÁR“ .....

ÚJ SZÁMAI:

- 289—291. Miklós Jenő novellái.
292—295. Bródy Miksa „
298—299. Nagy Lajos „
296—297. Győri Ernő színdarabja.
300—291. Balázs B.: Dialógusa.
302—304. Somlyó Zoltán új versei, (Karíthy elő
szavával.)

„Az Est“

Ára hat fillér.

ERDÉLYI KÖNYVTERJESZTŐ

KESZEY ALBERT

könyvismertetője és árjegyzéke

Bárkinek ingyen, b rmentve küldi

Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár Részvénytársaság.

Elfogad betéteket betéti könyvecskékre és folyó számlára legelőnyösebb kamatozás mellett naptól napig s a tőkekamatadó is az intézet sajátjából fizeti s azokat rendszerint felmondás nélkül fizeti vissza.

Lombard kölcsönöket nyújt értékpapírokra előnyös kamatláb mellett.

Váltókat leszámítol előnyös kam.-láb mellett.

Kölcsönöket nyújt ingatlanokra való betáblázás és váltófedezet alapján.

Folyószámla hitelek nyújt fedezettel előnyös kamatfizetés mellett.

Értékpapírokat vesz és elad napi árfolyamon.

Foglalkozik minden a bank és takarékpénztár üzletkörhöz tartozó ügyletekkel. Az Igazg.

Közhasznú Takarékpénztár Részv.-T

300.000 koronás alaptőkéjét
600.000 koronára emeli föl, hogy
az intézet céljaiul kitűzött magyar
nemzeti kultur- és humánintézmények
kellő támogatására nagyobb anyagi
erővel rendelkezék. . . . .

Az újkibocsátású részvények íelerésze
a múlt 1912. évben helyeztetett el és
ebben az évben a 150.000 korona érté-
másik felerész kerül elhelyezésére
Tisztelettel kérjük a magyar nemzeti
éélok iránt érdeklődéssel viselhető
testületeket és egyeseket, hogy ezen
altruista jellegű pénzüintézet fejlesztését,
részvények átvételével, kegyesen
támogatni méltóztassék. Az új rész-
vények kibocsátási árfolyama dara-
bonkint 110 K és 2 K bélyeg- és ür-
lapdíj. Az előjegyzendő részvények
ezen ára a folyó 1913. év folyamán
egyszerre, vagy részletekben is fizethető.

..... **Kolozsvár** .....

Kossuth Lajos-utca 3. szám.

OLVEDY FERENCZ

műlakatos. Elvállal mindennemű villanyszere-
ést és vízvezeték berendezést. :-: A kor minden
gényét kielégítő villanyerőre berendezett műhelye
Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3 sz.

Önborotváló gépek
nagy választékban
már 2 koronától a

„RÓZSA”

DROGERIA ÉS
LLATSZERTÁR-
BAN, KOLOZSVÁR,
MÁTYÁS KIRÁLY-
TÉR 13. SZÁM. A.

Kolozsvár látványossága BENEDEK SÁNDOR-nál

ahol a legfinomabb ék-
szer, ezüstnemű és
ipaművészeti tárgyak
■ kaphatók. ■

Wesselényi Miklós-utca 13
A világhírű Zenith órák raktára.

MODERN ANTIKVÁRIUM ÉS KÖNYVKERESK.

VÁMOS K.

Kolozsvár, Deák Ferenc-u. 12. (Minorita-u. sarok)
A legolcsóbb könyvesbolt, könyveket jó áron vesz.

CSEERGEZÁN SÁNDOR

„Mátyás” étterme a Szentlélek- és Viz-u. sarkán.
Izléses, jó magyar ételek, tiszta asztali bor.
Abonoma egy nónapra (ebéd és vacsora) 44 K.

A nyári szezon férfi divat ujdonságait és kalapjait

Hadady György

speciálista szállítja
Kolozsvár,

Mátyás király-tér 14. szám alatt.

URÁNIA

SZINHÁZ

Telefon 758. ~~~~~ Telefon 758.
A Budapesti Magyar Tudományos
Színház KOLOZSVÁRI szinpada.

HELYÁRAK: Páholyülés 80 fillér,
zártszék 60 fillér, I. hely 50 fillér, II.
hely 40 fillér, III. hely 30 fillér. :-:

HA
SZÜKSÉGE VAN

IZLÉSESEN
ÉS OLCSÓN
KÉSZITETT
NYOMTATVÁNYRA
KERESSE
FEL .....

MARTINOVITS ANDOR
NYOMDAI
MŰINTÉZE-
TÉT .....

TELEFON 11-23. SZAM.

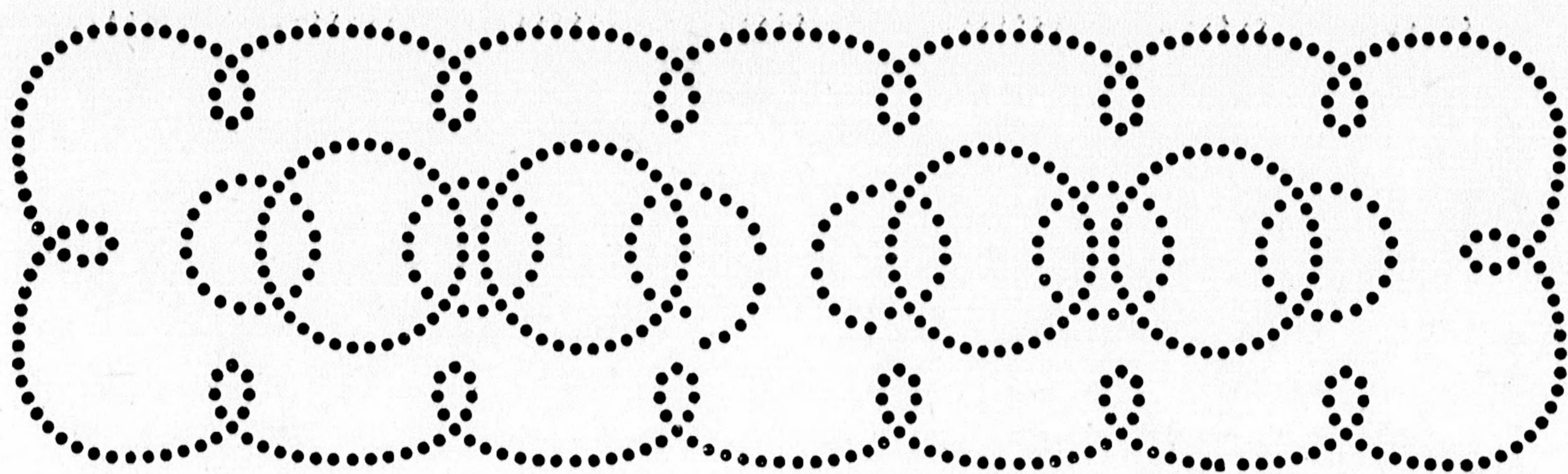
„A HALADÁS”
MÜMELLÉKLETE

ÁCS FERENC:
CSOLNAKBAN.

(A Művészhez lavaszli tárlatáról 1913.)

Martinovits A. nyomdai műintézet.

JEGYZETEK A NAGY PÖRHÖZ 1913. június hó 1-én ittélet előtt.

Sokaktól hallottam emlegetni mostanság, vágyva és szomorú lemondással, úgy mintha az inkák mesés kincse a kezükben lett volna és aztán megint elmerült a vízbe, — „Szeretném hallani a Vázsonyi védőbeszédét!“ — „Sokért nem adnám, ha hallhatnám Vázsonyit beszélni!“ — „Felutazom Pestre meghallgatni Vázsonyit!“ — És aztán nem utaztak fel. És aztán semmit sem adtak, hogy hallhassák Vázsonyit!

Míndezekről nem tehetünk, hogy is mondják: „Hjah a körülmények“ és így is mondták lemondással, keserőséggel.

Polgári becsületszavamra állítom, hogy én nagyon örülök, mert nem hallottam Dr. Vázsonyi Vilmos védőbeszédét.

Jobb így. Ott közvetlen impressiók nyugózték volna le agyamat, a szemem az érdekes milliövel, a fülem a hanggal, az idegzetem a tárgyaló terem villamos feszültségű levegőjével tévesztett volna meg.

Jobb így. Kilenc órai távolságban a tárgyaló teremtől, nyugodtan olvasom a lapokból az ellenfelek mérközését. Higgadtan gondolkodom, tények felett elfogulatlanul ítélkezík az agyam.

És a Désy-Lukács pör úgy látszik előttem, mint egy sóban és piszkos s undorító mocsárban megáztatott korbács, melynek nyele a szolgabíró és csendör, ami pedig az ostor végén csattan a csendörfegyver ravasza. Az ostor nyelét pedig a miniszter ur fogja.

És ezzel az ostorral vernek végig Magyarországon és rajtatok és ezt a mindenhatónak látszó ostort magyar politikának hívják.

1913. június hó 3-án
ittélet után.

Elhangzott a szó a Désy-Lukács pörben. Elvégeztetetett. A tekintetes kir. törvényszék Désy Zoltánt felmentette. Ugy hangzott

el az ítélet, mintha egy korszakot lezáró nehéz döngésű kaput vágtak volna be.

Bebörtönözték vele az erkölcstelenséget és igazság s a becsületesség újra nyíltan kiléphet a napfényre. Tehát szabad még Magyarországon becsületnek és papjainak élni. Tehát szabad még igaz embernek igazat beszélni.

Örvendjünk, ujjongjunk, hogy ez így történt, mert hisz tulajdonképpen nem is lett volna szabad ennek másképpen történnie.

De van ennek az ügynek egy kétségbeejtően szomorú, elkésztető kísérő árnyéka, aminek pedig nem lett volna szabad léteznie.

De létezett, élt Magyarországon, mindenkinek az agyában.

Ezen a tárgyaláson alapozták meg az erkölcstelenség sarkkövét. Először csak halványan és vérszegényen pislogott az igazság, mint egy félénk nagypénteki mécs, aztán mind erősebben, fényöb- ben és diadalmasabban kelt ki a mindent elöntő politikai korrupció végtelen mocsarából a nap, az igazság és becsületesség napja. A szemünk előtt nőtt naggyá a derengő fény és világított be elpanamázhatatlanul, lehazudhatatlanul az Igazság . . .

És még sem merte senki sem hinni, hogy Désy Zoltánt, az igazság gáncs és félelem nélküli lovagját felmentik.

Kétszer, háromszor és számtalanszor mondom és akár eskü alatt is merem állítani, nem hitte senki, azaz helyesebben mondva: „*Nem merte senki sem hinni*“.

És ez a fekete árnyék, amely borzalmasan világít rá a mindent elöntő elvtelen politika hatalmi tultengésére.

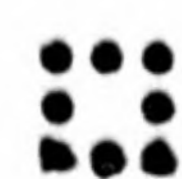
Ez az emberek keserűen összeszorított ajkára fagyott és kimondani nem mert hit, ez nagyon sértő, nagyon megalázó volt a magyar bíróságra.

Ez szégyen volt a bíróságra.

De csak volt.

Mert ezzel az ítélettel új hit költözött a lelkekbe és a bizalom temploma újra épülni kezdet és bárcsak ez az épülő kis imaház újra hatalmas templomává tudna nőni az igazságnak.

DR. CSIKY JENŐ.

ERDŐ SZÉLÉN

(Jean Richepin)

*Én szerelmesem, ma este
Jöjj, bolyongj el messze vélem,
Majd a ház mögött mi ketten
Leülünk az erdőszélen.*

*Megtudod majd — suttogását
Hallgatván az esti szélnek —
Hogy a nagy fák nagy álmukban
Hangos szóval, mit beszélnek?*

*Mínta minden sóhajtásuk
Muzsikába összefolyva,
Elnémulnak, amíg őket
A fehér hold megcsókolja.*

*Nem fogunk egy szót sem szólani,
Ugy ülünk ott, nagy hallgatva,
Míg az éjben elalusznak,
Amely ötlet elringatja.*

*Akkor aztán hóbortosan
Te kacagni fogsz a csenden,
Ugy kacagni, hogy a nagy fák
Fölébrednek tőle menten!*

HELTAI JENŐ

TRAGÉDIA IRTA .....
KÁRPÁTI ENDRE

Csuromvízes, szürke novemberi napon volt az esküvőjük a lány szülővárosában, egy kisebb vidéki központban. Mikor reggel a kocsik előállottak a ház elé és a vőlegény is megérkezett a menyasszonyi csokorral a lakodalmos házhoz, csak úgy ömlött az eső, bőséges zuhogással.

Ők ketten azonban nem látták a lehangolóan nyomott kedélyű őszi napot. Egymással voltak betelve és verőfényes nap töltötte be a lelküket.

A lucskos utcákon gyors íramban robogtak végig a batárok. A nagytemplom hűvös hajójában a reggeli mise tömjénfüstje uszott csöndes mozdulatlanágban. Mindenről, amik körülöttük történtek, kevés kép maradt meg a lelkükben. Csak egy pár gratuláló ismerős szava, néhány régi táncos előbukkanó arca villant át az elfogódott menyasszony szórakozott gondolatain, mikor a templomból kimenve, a nászinduló báborszínekben harsogó akkordjai zúgtak az orgonán.

Bent ültek ketten a kocsí puha fészkeben, akik pár perc előtt örökre egymáshoz láncolták magukat. A menyasszony kezén érezte a férfi kezének szoros markolását, amely mindkettőjükben a jövő nagy egyesülését, a testben és lélekben való összekapcsolódás szent gondolatát teremtette meg.

A lakodalmos vigság disszonanciája kifárasztotta mindkettőjük éber figyelmét. Mindenki meghatott szípgózással vett bucsut a menyecskétől, akit egész karaván kísért ki az állomásra. Ott még egyszer elsiratták a távozókat és

kendőt lobogtattak a kirobogó vonat után, amely magával ragadta a két egyedüllétre vágyakozó menekülőt.

Rajtuk kívül még egy pár csendes utas bólogatott a fekete bőrdíván sarkában, akik végignézték tágranyitott, álmos szemmel a beköltöző fiatalokat, azután újra hátrahanyatlott a fejük és tovább bóbiskoltak.

A nászutasok kényelmesen behuzódtak a fülke két szemközti sarkába és a zürzavaros nap után a csöndet kezdték élvezni. Egyszer-egyszer előrehajolt a férfi az asszony felé, kért tőle valamit, megszorította a feléje nyújtott kezét, rápillantott az órájára és többször ismételte:

— Mindjárt otthon leszünk.

Az asszony bágyadtan nyitotta fel a szemét, visszamosolygott, a kézszorítást visszaszorította és a férje nevét sugta halkán az ura felé.

A vonat tovább dübörgött, előre a sötét éjszakában. A kocsi jobbra-balra hintázott szédítő hullámzással. Néha hidakon robogtak keresztül, amelyek zörömpölve dörögtek.

A fülkében édesen terjedt szét az asszonyka parfümjének tiszta illata. A két invertégó a gázlámpából erős fényt hintett rá a becsukott, halvány szemhéjakra.

Szép kép, ismeretlen világ ragyogó hallucinációi keveregtek az asszonyka szeme előtt.

Látta a várost, a metropolist, amely felé vitte őket kettőjüket a száguldó gyorsvonat. Látta a csillogó életet, amely után gyerekszemmel mindig valami nagy áhítatban vágyakozott.

Gyöngé, beteges leányka volt, mikor az iskolába járt. Majdnem állandóan köhögött, sőt volt egy idő, mikor komolyan aggódni kezdtek az élete miatt. Apja, anyja vitte egyik professzorhoz, aztán a másikhoz — egyetlen gyerek volt — és így különösen sokat hordták Budapestre, amelynek szédítő pompája magához láncolta a lelkét. Mikor a fővárosba ért velük a vonat, egyszerre mintha kicserélték volna a gyermeket. Elfeledkezett ugyszólván a betegségéről és a szegény, megriadt szülők nem tudtak hova lenni a hirtelen örömtől, hogy a gyermekük milyen jókedvű.

Mikor a fényes kirakatok csodái előtt ácsorogtak, vagy mikor a kisleány a professzor kényelmes városzobájának ablakából nézte a zsibongó körut villamoskocsiait, halkán odasugta az apának:

— Istenem, de boldogok is ezek a fővárosi emberek!

És ilyenkor minden egyes utazás végén, midőn a vonatjuk, kibujt az üvegtető alul és vitte őket hazafelé a vidékre — a kisleány könnyező lélekkel nézett titkos szépségű szerelmese után, kihajolt az ablakon és úgy hallgatta a villamosok elhalkuló csöngetéseit és úgy vigyázta az elmaradó tükrös folyót, amelynek két oldalán tengernyi apró villanylámpa pislogott elő a messze éjszakában. . . . .

Kelenföldön megállt a vonat. Elhalkult a dübörgés. A férfi felsegítette az asszony kabátját, aztán maga is felkészülődött. Tíz perc múlva beszalad

innét már a gyorsvonat. Kiállottak a folyósóra, oda ahol a folyósó elkanyarodik és a kocsí ajtaján messze előre lehet látni.

Egymáshoz simultan, halkán beszélgettek. A férfi kedvesen emlékeztette az asszonyt arra a legutóbbi utazásra, amikor egyet-mást bevásároltak Pesten és az édesanyja társaságában megjárták a fővárost, ahol ezentúl örökké felütik tanyájukat.

A vonat hirtelen bekanyarodott és erőszakos rázkódásokkal féloldalt dülve törtetett előre. A sötét éjszakából mind több és több fénylő pont került elébük.

Ott voltak.

Váltók csattogtak a kerekek alatt. A vonat lassítani kezdte futását.

Fényes üvegcsarnok borult a kocsik fölé.

Leszálltak.

A hideg szél arcukba csapódott. Összekuporodva, siető gyorsasággal léptek ki a pályaudvar ajtaján, ahol a kocsik állanak.

A férfi ijedten nézett körül. Nem volt már szabad fiakker.

Az utolsónak ép akkor csapták be az ajtaját.

Mit csináljanak? . . . .

Az asszony csodálkozva nézte a forrongó éjjeli életet. Kocsik robogtak, villamosok imbolyogtak az embertömeg feje felett.

— Menjünk gyalog — mondta a férjének.

— Milyen jó kis asszony vagy te — szólt a férfi és megszorította a karja alá fűzött kezét.

— Milyen szép lehet itt az élet! — mondta az asszony és szerelmesen simult férje oldalához.

Ugy mentek ott, mint két kis gyermek, akik eltévedtek és mennek valamerre, ismeretlen tájék felé. A szemüket elkápráztatta a sok szépség.

Egy helyen nagy torlódás állta utjukat az utca keresztezésnél.

Villamosok, autók, emberek álltak egy csomóban és mindenki azt a három egyenruhás embert leste, akik valamit emelgettek fel a földről, a sínek közül.

Valakit elütött a villamos.

Az asszony kíváncsian kezdte kérdezni:

— Mi az, mi lehet itt? . . . .

— Jaj, gyerünk, gyerünk csak arra a mellékutca felé. Itt nem tudunk elmenni a nagy csődület miatt.

De már késő volt.

Az asszony arra figyelt. Ép akkor hozták ki a mentők a halottat a járdára. A kezei, lábai, egész teste élettelenül hanyatlott-csuklott össze-vissza. A fejéből csöppönként folyt a vér.

— Menjünk — sugta az asszony. Szinte erőtlenül hanyatlott a férje karjára, aki sietve vezette a mellékutca felé az asszonyt, aki nem is értette talán, hogy mit látott, de aki valami ismeretlen, hideg borzadálytól reszketett. Lassan, beteg vánszorgással értek haza.

S mikor belépett a friss butortól illatos új lakásba s először villant fel a villany fénye, az asszony nem fogadta el boldog párja kitárt karjait. Szótlanul beleroskadtt az egyik széles főtőjbe és csendesen sírni kezdett.

Avval a nagy, kétségbeesett, csalódott, fájdalmas zokogással, amivel valami kedves halottunkat szoktuk siratni.

A férje távolabb ült tőle, a tulsó főtőjben. Nem is merte megszólítani a feleségét.

VALLOMÁS

*Megírva régen ez a néhány sor,
A nyáron írtam, emlékszem.
Elküldtem volna hányszor, de hányszor
S nem küldtem el mégsem, mégsem.
Fülembe zsongták friss sorai
Dodonai halk szavu kürttel,
A vallomás tán még korai:
Szegény Anatol, majd holnap küldd
[el . . .*

*Azóta megsárgultak a lapok
S a betük kissé megkoptak
Lelkembe a reménydús holnapok
Oh, mennyi, mennyi könyt loptak.
Most, hogy ifjuságom sírba néző
S küldném a vallomást gyérült fűrttel
Valami azt sugja: már késő,
Szegény Anatolom sohase küldd el.*

SZEGEDI LAJOS

BETTINA

— A rossz házban ma láttam egy kisasszonyt. — Ó sok bajt lát az én szegény szemem. — Kék pántlikát font lángveres hajába. — Hallgas te rossz ház. Rá emlékezem.

— Kislány korában olvasta Bocaciot, — a vén olasz vásott meséin élt, — lilíomot vitt vasárnap az utcán — s Bettina vére benne vert, zenélt.

— Szép kisasszony, üdvözlöm tisztelettel. — köszönti önt egy szürkülő lovag, — ki már nem olvas bünös doktrínákat — és nem keres ledér kalandokat.

— Csókolja meg az elkésett tanítványt, — a víg olasz mesélők vén fiát, — ki, signorinám, nem hord síma spádét — és nem szerették szökő Bettinák.

— Ott állt a dáma és tükrébe bámult, — szeme fagyott közönnyel volt teli, — így néznek éjjel kriptában a hullák, — lux perpetua luceat ei . . .

EMÖD TAMÁS.

SZEMLELŐDÉS

IRTA.....
MELITSKÓ MARGIT

Ugy érzem magam, mintha létrán mennék fölfelé és minden foknál azt hiszem, hogy én már nem mehetek tovább.

Minden foknál körülnézek, minden foknál új világot látok, mert fokonként változik énem. Ha már elmélyedtem a mindenség egyfajba szemléletében,

ség, majdnem alázatosság látszott. Kalapját izgatottan markolászta. Az első pillanatra jómódu kereskedőnek tetszett.

— Nevem Nagy, kezdte, alig tudva megállni a lábán a kapitány szűrő szemének a hatása alatt. Nevem Nagy, ismételte növekvő zavaral. Vállalkozó vagyok. Van házam és családom, — amint tetszik tudni.

— Mit tetszem én tudni? — kérdezte a kapitány meglepetten.

Nagy úr köhögött.

— Bocsánatot kérek, én vagyok az, aki ott lakom a vásártér sarkán, a merre a századdal ki tetszik menni a gyakorlótérre. Én vagyok az a szerencsétlen....

Ennél a szónál megakadt, hebegett, irult-pírult, azután elsápadt.

A kapitány csöndesen ment feléje s gyanakodva nézte. Az a gondolat villant meg agyában, hogy egy elszabadult bolond van előtte. Ebben a hitében csak megerősödött, amikor Nagy úr a legnagyobb izgatottság jelei közt tette össze hirtelen a kezét s fuldokló hangon, könnyes szemekkel szólt:

— Ne tegyen boldogtalanná, kapitány ur! kegyelmezzen nekem!....

Gábris kapitány csak a gyakorlótéren volt vasból. Az élet közönséges körülményei közt sokszor adta jelét annak, hogy jó a szíve. Most is elfogta a szájalom s majdnem gyengéden mondta:

— Mi baja, barátom? Térjen magához. Beszéljen. Hátha segíthetek....

— Segíthet, segíthet! — vágott közbe nagy mohón s boldog reménykedéssel. -- Lássá, kapitány ur, — folytatta -- én tudom, hogy igazság szerint párbajra kellene önt hívnom, meg kellene önt ölnöm. De mikor nem értek az ilyesmíhez! Soha semmiféle fegyver sem volt a kezemben. Családapa vagyok; két remek gyermek apja. Sok kötelesség hárul rám. Mi lenne szegény árváimból?....

Zokogni kezdett s nagy, husos kezeibe temette arcát.

— Ez csakugyan futó bolond! Döntötte el a kapitány magában s annál szelidebb akart hozzá lenni.

— Jó-jó, de hát beszéljen nyíltabban, — mit kíván?

— Kapitány ur, kérem, — esdekelt Nagy, — hagyjon fel azzal az én végromlásomat okozó levélküldözgetéssel. Lássá, a feleségem jó asszony, hű asszony, egykönnyen nem féltém; de az ön levelei mégis megzavarhatnák a fejét. S akkor az én családi békém és boldogságom fel volna múlva mindörökre. Ezt nem érdemelném. Becsületes családapa vagyok kapitány ur!... S habár egyetlen egyszer közel voltam is hozzá, bogy megbotoljam és más nőhöz közeledjem: mégis egyedül csak a nőmet szerettem mindenkoron. Ez az egyetlen botlás is inkább csak elvi volt. És szörnyű bűnhődés volna, ha emiatt el kellene veszíteni imádott nőmet aki boszúból — az ön karjai közé dobná magát.

A kapitány orrlyuka tágulni kezdett, ami azt jelentte, hogy megelégette a komédiát s most már a harag indulata támadt benne.

Semmit sem értett az egész összevisszaságból. Soha életében nem hallott Nagyékról, annál kevésbé irogatot titkos és veszedelmes leveleket a Nagy feleségének.

— Utoljára még bolondot üz valaki belőlem, — gondolta, s ez a lehetőség úgy felbőszítette, hogy majdnem nekiment a könyörgő, sírankozó vállalkozónak.

Szerencsére az utolsó pillanatban minden önuralmával megfékezte magát. Nyugodt maradt. Így tudhatom meg legjobban, hogy miféle dologba kevertek bele, mormolta a szavakat elnyelve. És kiegészítette: — íme magam is is kíváncsi vagyok; pedig ha ezt a fajankót megijesztettem, akkor el is riasztom egyszersmind a teljes nyíltságtól.

— Eszerint a felesége az állítja, hogy én leveleztem vele? — kérdezte, higgadtságot erőltetve.

— Ó nem, kapitány úr, önök nem leveleztek: csak ön volt az, aki a feleségemnek írogatott. A feleségem nem olyan asszony, aki válaszolna az ilyesmire.

— Nagyon derék! És tudja ön, hogy én miket írtam? Látta azokatt a leveleket?

— Hogyne tudnám! Hogyne láttam volna! A feleségem mindet megmutatta. Lásd, — mondta — a zászlóalj legszebb tisztje — bocsánat, így mondta, — igen, a legszebb tisztje bolondul utánam s te más nővel törődöl? Borzasztó boszút állhatok rajtad, amikor akarom!

Gábris sejteni kezdett valamit, amitől mindjárt oszlott némileg az indulatossága. Ime, itt van előtte egy bárgyu ember, akit a felesége az orránál fogva vezet s kitalált dolgokkal holtra rémít. Valamicskét még hízelgett is a hiúságának, hogy éppen őt választotta ki a menyecske arra, hogy mint a legfélelmesebb nőhódítót szerepeltesse ravaszkodásában. Már nem akarta agyonütni Nagyt; sőt csiklandozta az a vágy, hogy belásson az egész asszonyi hamisságba.

— Mondja csak Nagy úr, csinos a maga felesége? — kérdezte kissé önzően, azzal a kételkedéssel, hogy vajjon csakugyan érdemes-e a hóbortos dolog arra, hogy vele időt töltsön.

Nagy Nagyt nézett.

— Persze, hogy csinos; 'iszen a kapitány úr tudja, minek kérdi?

A kapitány a homlokára csapott. Csak most jutott eszébe, hogy úgy kell viselkednie, mintha ösmerné Nagynét. (Különben hogy és miért irkált volna neki.)

— Igaza van! de én azt akartam tudni, hogy magának mi a véleménye, — válaszolt majdnem jókedvűen.

— Az én véleményem csak a legjobb lehet, — mondta büszkén. — Bájos, édes, fiatal nő a feleségem és én élni sem tudnék nélküle.

A kapitány megcsóválta a fejét. Láthatóan töprengett. Az ember ott állt előtte, ismét aggodalmas és esdeklő arccal, mint aki tudja hogy most dől el a sorsa.

— Jól van, Nagy úr, — szólt végre a kapitány, — miattam nem lesz többé oka a búsulásra, ezt megígérem. De egy utolsó — első és utolsó — (ezt nyomatékkal mondta) találkozást kötök ki önagyságával, még pedig négyszem közt.

A boldogtalan elsápadt. Tekintete üvegesen meredt a kapitányra. Gábris Tíbor csaknem elnevette magát.

— Nono, ne gondoljon rosszra, — vigasztalta a szegény vállalkozót. — Az ön házában akarok önagyságával beszélgetni, s ön is ott lehet a közelben. Természetesen nem úgy, hogy alkalmatlan legyen. A leveleimet akarom visszakapni.

— Ehhez joga van, — vélekedett Nagy, megkönyebülve, de azt hozátette:

— Ámbár el is küldhetnök a leveleket.

— Uram!

Ezt oly hangon kiáltotta a kapitány mintha a csatatéren a megszorult ellenségtől követelné: „add meg magadat!,,

A vállalkozó megrezzent s meghajolt.

— Mikor tetszik jönni? — kérdezte alázatosan.

— Most rögtön. Önnel megyek.

Öt perc alatt átöltözködött s indultak Nagynéhoz.

A férj kinn maradt a kis virágos kertben, ahogy a kapitánynyal utközben megegyezett volt.

Gábris Tíbor bekopogtatott a menyecskéhez.

Egy kis sovány vöröses szőke, borzas asszonyka jött eléje. Élénk csillogó ravasz szeme volt rajta a legszebb. A többi „bája“ mind nagyon igénytelen vala.

Amint a kapitányt meglátta, felsikoltott.

— Úgy látszik asszonyom, sejtí, mi járatban vagyok, — mondta a kapitány, a nő szépségét illető csalódásából gyorsan ocsudva fel. Szerelmes leveleimet kérem vissza.

Nagyné pipacspiros lett. Majd elsülyedt.

— Tehát tudja? — kérdezte ijedten, remegve. Azután ő is összetette a kezét, mint az ímént a férje. — Megvallom, nem volt szép tölem, kapitány úr, — szólott, — de nagy ijedségemben cselekedtem. Nem hittem volna, hogy az uram arra vetemedik, hogy önt felkeresse. Más senkisé tudott a dologról. Bocsásson meg!

— Egy feltétel alatt, — mondta a kapitány.

Nagyné félénken leste a szavait.

— Ha meg mutatja a — leveleimet.

— Ó kapitány úr! — riadozott az asszony s megint összetette a kezét.

— Ne kívánja... csak ezt az egyet ne!...

Már pedig éppen ezt az egyetlen egyet nem engedhetem el, — szólt a kapitány tréfásan, de konokul. — Tudni akarom, miket írtam önnek.

Az asszony gyors elhatározással a zsebébe nyúlt s egy levélkét vett ki. Odanyújtotta a kapitánynak, azután szégyenkezve takarta el az arcát.

Gábris átfutotta a gyűrött papírost amely lángoló szavakkal magasztalta ennek a csunya asszonykának a szépségeit. Amint az előtte álló asszonyra nézett, észrevette, hogy szeme elé tartott ujjai közül könny szivárog ki. Megsajnálta.

— Ne szomorkodjék, mondta, igazán megbocsátok.

Nagyné magragadta a kezét:

— Köszönöm kapitány úr, ön nemesszívü, nagylelkü férfiú. Ön meg tudja érteni, mily rettenetes, ha egy szegény asszony attól retteg, hogy elveszti az urát, hogy az életpárját elhódítják tőle. Ezt akartam megakadályozni, kikerülni.

A kapitányban megmozdult a jó szív. Megszorította a csúf nőcske kezét.

— Isten áldja meg, asszonyom. — bucsuzott. — Felejtsük el ezt a bohóságot, mind a ketten. A férjét megnyugtatom. Legyenek boldogok.

A kis virágos kertben a férj már a türelmetlenségtől reszkette várta.

— Nos?

— Minden rendben van, Nagy úr. A neje angyal, akit meg kell becsülnie. Isten önnel.

Nagy az izgatottságtól kiszaradt gégével rohant a feleségéhez. Az asszony még lángolt az imént lefolyt jelenet izgalmától. Amint az urát meglátta, kiegyenesedett. Páthosszal kezdett szónokolni:

— Ha egy perccel előbb toppantál volna be, itt találtad volna a kapitányt a lábam előtt. Könyörgött, hogy hagyjalak el téged ő érte. És lásd, én elutasítottam. Mindörökre! Majd meglátom, mi lesz a jutalmam.

A férj szívdobogva ölelte meg a kis csunya asszonyt és szerelmesen, szenvedélyesen szorongatta magához.

Nagy érzései közben eszébe jutott az az ígélet, amit Gábris is tett volt neki s amit lám, megszegett. Mert hisz' mégis el akarta csábítani ezt a hűséges teremtest.

Felemelte az öklét s megfenyegette a levegőt.

— A kapitány gazember! — mondta, mély meggyőződéssel.

S mindannyiszor megfordulni . . .

*Mindent százszor elkezdni,
Mindent százszor félbehagyni,
Mindent százszor megálmodni,
Mindent százszor elfeledni,
Száz reményt feltámasztani,
Száz csalódást eltemetni,
A nagy utcát százszor végigjárni,
S mindannyiszor, százszor megfordulni.
Az a béna vállad remegő kezekkel,
Azt a szent keresztet százszor fel-
Százszor leejtette . . . [emelte,
Azt a vérző, dobogó szívedet
Száz szerelem tépte, fojtogatta,
S száz meleg csók újra gyógyítottá...
Száz barát elhagyott,
Száz ellenség támadt,*

*Száz küzdelmet százszor kezdél,
Száz vereséget szenvedtél . . .
Szülőd, testvér, száz rokonod,
Száz kísérod mind itt hagyott,
S százegyedszer a nagy utcát
Egymagadban járod-végét . . .
De százegyedszer megfordulni,
Ujra mindent végigélni,
Kis cseppekben elvérezve,
Elszenvedni, megremélni
Nincsen többé száz merészség . . .
Száz reménynek csak egy célja,
Száz utcának csak egy sírja;
S mégis, mindent százszor elkezdni,
S mégis mindent százszor félbehagyni...*

Nihil.

BIRTOKPOLITIKÁNK ÉS AZ UJABB TELEPÍTÉSI AKCIÓ

Írta : GÁBOR JENŐ

Pár évtized óta rengeteg pennahegyet koptatott el a magyar birtokpolitika nagyfontosságú kérdése. Hol újabb lendületet nyert, hol ismét visszahanyatlott régi medrébe ez a magyarság létkérdésével kapcsolatos probléma. Hasonlóan: telepítési politikánk is, mely a magyar birtokpolitika kiegészítő részét képezi. Napjainkban ismét homloktérbe került s úgy látszik most már felszínen fog maradni a sokáig alvó ügy. Ujabban a telepítési akció helyes irányelvek szem előtt tartásával látja elérhetőnek a célszerű birtokrendezés megvalósítását. Ez irányelvekkel érdemes lesz foglalkozni.

Az egész telepítési akció célja tudvalevőleg a földbirtok egészséges és arányos megosztásra.

A magyar földbirtok túlnyomó része kötött volt 1849-ig. A 48-iki törvényhozás belátta végre, hogy nincs nagyobb veszedelem a társadalomra mint a földbirtoknak kevés kézbe való összpontosítása. Nem is állított fel többé olyan akadályokat, melyek ezután a földbirtok megosztását meggátolják. Mégis mit látunk? A földbirtok kedvezőtlen megosztása miatt naprólnapra nő a parasztság földéhsége. Hogyne! Mikor a kötött birtokok, az óriási latifundiumok ma is utjában állanak a népesség boldogulásának. A számok beszélnek! Gondoljuk el, hogy Magyarország leggazdagabb földesurának, gróf Esterházy Miklósnak, nem kevesebb mint 442 ezer hold földje van az országban. A Chotek és Wenkheim grófoknak, akik sorrendben következnek szintén nem lehet panaszuk. A Dunamantén jobbról és balról, le egészen a Dráváig mindenütt óriási latifundiumokat találunk. Ha ezekre a horribilis számú holdakra gondolunk, igazán nincs mit csudálkozzunk a nép földéhségén. E szomorú helyzetben csak egy helyes telepítési akció segíthetne. Az eddig követett telepítési politika a vételár körül előforduló nehézségek miatt nem tudott eredményeket elérni. A telepesek a vételárt nem bírták a kívánt módon és oly magas összegekben a megszerzendő földekért megfizetni.

Örvendenünk kell tehát, hogy a napjainkban újabb lendületet nyert telepítési politikánk egy nagyfontosságú elvet visz be a telepítési akcióba. A járadék elv alapján létesítendő járadékbirtokokra célozunk.

Gróf Bethlen Istvánnak az O. M. G. E. múlt hónapí ülésén előterjesztett javaslata egy oly birtokrendezési akció indítását proponálja, mely a birtokoknak teljes vagy járadékbirtok formájában egy kézen való osztatlan megmaradását célozza. Ez a járadék elv alapján való birtokrendezés kivált képen a vételár körül előforduló nehézségeket kívánja eloszlatni. A járadékbirtokok létesítése a telepítési akció eredményes perspektíváit tartja elénk.

Nézzük, mi a lényege a járadékoknak, illetve a járadékbirtoknak?

A járadékelv — elmélet megalapítója Rodbertus Károly német közgazdasági író, aki abból a felfogásból indult ki, hogy a föld nem tőke, — de egyáltalán nincs is tőke jellege, — így hát a föld tőkerészleteket, ill. tőkekamatokat nem szolgáltatathat. Tehát a földbirtok járadékforrás természetének, — amely szerint évenként járadékokat létrehozó alap gyanánt jelentkezik,

Rodbertus szerint nem a tőke adósság felel meg, hanem a járadékadósság. Csak ha a tőkeadósság és tőkejelzálog elvének megszüntetésével, a földbirtok megterhelésének kizárólagosan megengedett alakja a járadékadósság lesz, fognak a földbirtok megterheléséből folyó bajok és visszasságok megszűnni.

Rodbertus elméletét különösen a porosz kormány vette figyelembe s megvalósította Nyugat Poroszországban. A porosz kormány hatása alatt Anglia is megvalósította ez elvet, sőt Ausztria is törekedett erre, de keresztülvinni még nem tudta.

A mi régi telepítési törvényünk (1894 évi V. t. c.) a telepes birtokosok által eladni szándékolt birtoktestek eladásánál a vételárat szabad egyezkedés tárgyává teszi. A telepes azonban szegény lévén, nemcsak a vételárat nem tudja egészben vagy részben lefizetni, hanem a gazdálkodáshoz szükséges műszereket sem tudja magának megszerezni. Darányi Ignác, volt földművelésügyi miniszter az általa készített telepítési javaslatában már a járadék elv alapján próbálta e kérdés sikeres megoldását elérni. Sajnos az ő telepítési törvényjavaslatából nem lett törvény.

Gróf Bethlen István most említett propozíciójában a járadékelv alapján való birtokrendezést szintén kiemelendőnek tartjuk. Lényege az elvnek tehát, hogy a telepesek a telepeket járadékért szerezhessék meg.

Ha a kidolgozandó telepítési törvényben a járadék elvet teljes mértékben fogják keresztül vinni, úgy a telepítési akció gazdasági oldalát tekintve, eredményes lesz. Ennyit egyelőre a telepítés gazdasági oldaláról. A politikai telepítés fő irányelveiről a következő alkalommal.

SZINHÁZ.

KÖLTÖZKÖDÉS volt egy pár nappal ezelőtt. Végignéztük az esőpróbát és bezárult a Nemzeti Színház nagy portája. Azután felhúzzák esténkint a Színkörben a fehér vásznat, megáll a vetítógép és úgy — ahogy benépesül a nagy aréna. Bevonúl a szegényes, nyári repertoár, néhány lekésett, gyenge operett, — és operett, mert nyáron egyéb nem kell a publikumnak, csak a trikkó. Annak a kevésnek sem, — amely járja a színházat.

Különös, hogy úgy mondjam — *elrontott* a kolozsvári közönség ízlése. Jöhet ide *Sebestyén* és végigjátszhatja Svengalit — üres ház előtt. Legnagyobb szenvedéseinek pontján, legnagyobb vívódásaiban, akik eljönnek sem látnak egyebet benne, mint a beteg ember torzult figuráját és nem a szívbeteg, idegbeteg *embert*, aki odaadta egész agy és gerincvelejét a művészetért. — És akkor kacag a kolozsvári közönség az új felfogással megjátszott alakon, némelyek lepisszegik és sokan pisszegni kezdik a pisszegőket és végül egy szisszegés az egész színház. — Pedig ilyen alakítást nagyon rég nem lehetett látni.

És most részben eltűnik a Színkörből a mozi, de vajjon eltűnt-e ezzel együtt valamelyesen a közönségnek az idült izléstelenkedése is? Nem fog beleszólni a darabokba?, ha csókot váltanak a színen? nem fog-e az egész páterter cuppogni, — mert megszokta már a helyet, hogy a színkör mozi legyen, aminek még Asta Nielsen és Bassermann sem tudott tekintélyt adni. Sajnos, már eddig is az ellenkezőt lehetett tapasztalni. És sajnos ez ellen nincs orvosság, hacsak az idő nem változtatja

meg a közönséget, vagy még indolensebbé fogja tenni?

Az utolsó napoknak igazi művészi eseménye volt, hogy *Medgyasszay Vilma* három estén keresztül mint vendég szerepelt a kolozsvári színpadon. *Medgyasszay Vilma* a magyar, a modern műdalok páratlan interpretálója, aki művészetével és akaratával küzd azok ellen, akik „csufolják, félik ezeket a büzös dalokat“. Az ő előadása olyan meleg, olyan megértett, közvetlen, mint amilyenek azok a dalok, amiket ő az ajkára vesz. — *Nádor Mihály* neve pedig napjainkban szorosán az övéhez fűződik. *Medgyasszay* programjának legtöbb száma *Nádor Mihály* dalaiból állott. Ezek a csodás dalok, amelyek ujszerűségéhez, ártisztikus voltahoz és forrásághoz csak a *Reinhardt* foghatók, *Nádor Mihályt* a magyar dalköltészetnek a legnagyobb művelői közé emelik.

És a három este az elmúlt szezon sok szívár szomoruságát felejtette el.

M eskó Tibor

REINHARDTÉK BUDAPESTEN.

A Deutsches Theater budapesti vendégszerepléseinek nem az adja meg az igazi fontosságát, hogy jó színészekkel jó játékot produkál, mert jó színészünk és jó színjátásunk — nekünk is van.

Ittlétük fontossága inkább abban rejlik, hogy a nyugat eszmeáramlatait hozzák el hozzánk.

Nyugaton a képzőművészet, az irodalom s a színpad most forrong; új műfajok vannak készülöben, a megingathatatlan hitt művészeti törvények porbaomlottak s egy új

generáció eddig nem sejtett finomságokat hoz felszínre. A művészet számára új lehetőségek nyílnak a merész akarások ideje elkövetkezett.

Ennek az új szellemi áramlatnak hatása már érezhető nálunk az újabb irodalmi és művészeti törekvésekben, de majdnem nyomtalanul suhant el a színpad fölött.

Az új színpadot, az új színjátszást — mert hisz Maeterlincket és Wedekindet a régi módon játszani nem lehet — hozza el hozzánk Reinhardt minden évben s a nagy siker, ami színészeinek játékát kíséri, bizonyítja azt, hogy a magyar színjátszás rönésszanszának ideje már elérkezett.

Maeterlinck: A kék madár. (Der blaue Vogel.)

„A kék madár“ magyarszínházi előadásánál eleget foglalkoztak a kritikusok a mű tárgyával s különben is e mesejáték könyv alakban már egy évvel az előadás előtt megjelent s majdnem mindenki ismeri.

Ezért „A kék madár“ német előadásáról szóló beszámolómban mellőzni fogom ezt a — valljuk be, igen hálás — témát s inkább a magyar és német előadás közti különbségekkel foglalkozom.

A legfontosabb különbség a rendezésben volt. Míg a Magyar Színházban „A kék madár“ meséjét a folytonos szünetek teljesen szétdarabolták, úgy hogy az álom folyamatosságából képek töredékes sorozata lett, addig Reinhardt gyors színátváltásokkal, rövid szünetekkel meg tudta tartani az illúziót, mert a képek egymásba folytak, összeolvadtak, mint az álomban s így a mesejáték hangulata az előadás végéig megmaradt.

A szövegben meglehetősen nagy volt az eltérés, mert Reinhardték kihagyták a játék egyik legszebb részét, a Jövendő birodalmát s helyette két más képet játszottak.

Az egyikben a testi örömök között keresik a gyerekek a boldogság kék madarát, a másik képben az örömök között megtalálják az anyai szeretetet s ez után következik a bucsu. Az első képet jobb lett volna kihagyni s a másik előtt a Jövendő birodalmát is kellett volna játszani.

Az egyes színek rendezésében nem volt nagy eltérés. A Magyar Színház tehát hiven követte a reinhardt-i recipét s a becsület kedvéért néhol színesebben rendezte meg. Így a paraszt kunyhó belseje, a tündér palotája, a temetőjelenet rendezése díszesebb volt, de néhol az író előírásaitól eltérő. Így a temető jelenetben Maeterlinck ezt írja elő:

„...„Borzalmas pillanata következik a csendnek és mozdulatlanságnak“... Ezt a csendet és mozdulatlanságot a Magyar Színházban borzalmas dörgéssel és lármával csinálják. Igaz, hogy e színház ragaszkodik Maeterlinck rendelkezéséhez annyiban, hogy a sirból nőnek ki a virágok, míg a Deutsches Teater előadásán a temető eltűnik s egy tündéri szépségű táj bontakozik ki a háttérben.

Az emlékezés országát azonban Reinhardték jobban rendezték. Amíg a Magyar Színházban egy túllügönyt vontak fel, addig a berlinieknél a ködön fény csillant keresztül amely mindjobban terjedt. A köd lassanként eloszlott, míg végre teljes világosság ömlött el a színen. Ugyancsak szebb volt a vigszínházi előadásban a csillagok és fülemülék együttese.

A zene szempontjából azonban a magyar előadás sokkal jobb volt, mint a német. Humperdinek zenéje szép és bájos, de nem simul annyira a mese hangulatához, mint Nádornak csipkefinomságu, végtelenül lágy muzsikája.

Erdekes külsőség volt a németek előadásán a mesejátéknak flamand milióbe való helyezése. Kissé esetlen szabásu. de kedves hollandi

parasztruhákban mozogtak a szereplők, amelyen a színek gazdag skálája ragyogott.

Csak a kopogó s a lábokról gyakran lemaradó ícipők hatottak kissé zavarólag.

A színészek közül a két gyermek szerepében Elly Rothe, és M. Danegger játéka alig különbözött valamiben a magyar szereplők játékától. A Kutya (Z. Molnár), a Kenyér (Huszár) a Czukor (Réthey) az Éj (Cs. Aczél Ilona) magyar személyesítői jobbak voltak a németeknél. Viszont a Macska szerepében G.

Eysoldt-nak nincs megfelelő magyar partnere.

Berylune tündért úgy magyar (Forray Rózsi), mint német (Káte Rosenberg) személyesítője visszataszító boszorkányá változtatta.

Általában tekintve a magyar előadás fényesebb kiállítású volt sok jó színéssel, — de összjáték nélkül a német előadás pedig egyszerűbb kiállítással közelebb jutott a darab lényegéhez s a színészek játéka összhangzó volt.

Ozoray Jenő.

MŰVÉSZET

AZ ERZSÉBET EMLÉKMŰPÁLYÁZAT. „Legyen a mű monumentális, fenséges,“ — így szól a pályázati feltételek egyik passzusa, — de a királyné szobra mindamellett intim maradjon.“

Monumentalizmus és intimitás. Két olyan kiváncsi, amelyek közül, ha eleget teszünk az egyiknek, el kell hanyagolnunk a másikat.

A pályázati feltételekben rejlő ellenmondásnak hatása meglátszik a beküldött munkákon is. Soha még annyi lehetetlen terv, hiábavaló fáradtság, harmoniatlanság nem egyesült mint e pályázaton.

A megoldandó két feladat közül a monumentalitás megoldása a könnyebb, mert hatalmas épülettömböket, csarnokokat folyosókat összeróni sokkal egyszerűbb dolog, mint intim szobrokat alkotni s azokat igazán intimen elhelyezni.

A kiállított munkák ép ezért inkább hatalmas tömegekkel igyekeztek hatni s alig volt egypár mű, amelyik finomabb eszközökkel intimitásra törekedett.

Talán lecszerencsésebb kezű volt valamennyi pályázó között az első

díjat nyert Telcs Ede, akinek munkája teljes egészében monumentális. Ő mintha észrevette volna a pályázati feltételekben rejtő ellenmondást, mert a királyné arcában nem intimitásra hanem fenségre törekedett s így nincs ellenmondás a szobor és Györgyi Géza monumentális architektúrája között.

A második díjat Hikisch és Szentgyörgyi István pályamunkájának ítelték oda. Félkör alakú oszlopcsarnok veszi körül a szobrot, amelyhez kétoldaltól lépcsők vezetnek fel. Az építészeti rész monumentalitása tompítva van, hogy ne legyen bántó diszharmonia az épület s a szobor közt.

A harmadik díjat Maróti szobrásztanár terve nyerte el. Lépcsők vezetnek egy kerek oszlopcsarnokhoz, amelynek üvegbetétes teteje a magyar koronából van stilizálva.

Köröskürül fedett oszlopos folyosó húzódik s a kupolacsarnokot lovas ősmagyarok bronz szobrai őrzik. A kör alakú csarnokba tompított fény esik s ebben a félhomályban áll a királyné végtelenül finoman megalkotott márványszobra. A mű részei-

ben kétségtelenül szép, de összhátása nem teljesen egységes.

A megvett művek közül szép Bory Jenő masszív tömegekből megkonstruált dór templomcsarnoka, amelyet két hatalmas, röliefekkel díszített négyszögletű tömbben végződő várfal vesz körül. Fenn a templom előtt szoborcsoportozat van, középen a királyné álló alakjával.

Kőrösfői Kriech Aladár, Györgyi Dénes és Sidló Ferenc pályamunkája várszerű hatalmas épülettömeg a mai várfalba konstruálva. Egyik felén oriási négyszögletű torony emelkedik a mai másik oldalon. A máz óleumról a figyelmet egészen elvonja.

Kedvesen intim Greff és Reményi köralakú, épületekben végződő oszlopfolysója, amelynek közepén, zöld pázsiton, kis mellszobrokkal körülvéve áll a királynének erős vonalokból megalkotott szobra.

Különös figyelmet érdemel Tóth István és Foerk Ernő terve, amely eredeti felfogásával a többi sablonos pályaművek közül messze kimagaslik. Amíg az összes pályamun-

kákon a királynét álló vagy ülő helyzetben ábrázolták, addig Tóth István szobrának lovas főalakja van.

A többi pályamunkát könyörületből átengedem a feledésnek.

Ozoray Jenő.

ÁCS FERENC KÉPE A MŰVÉSZHÁZBAN

(A képmelléklethez)

A „Csolnokban“ című kép Ács Ferencnek, a kiváló, eredeti tehetségű festőművésznek a képe. Ács Ferenc minden évben részt vesz a fővárosi tárlatokon és ez a képe is a Művészház múlt évi, tavaszi kiállításáról van, ahol több képével egyetemben nagy feltűnést keltett. A sajtó dicsérettel emlékezett meg Ács Ferencről és a „Csolnokban“ című képet a kiállítás legjobb képei között emelte ki, amely valóban megkapja a nézőt erős és mégis harmonikus színeivel, bátor és széles ecset kezelésével.

H. N.

Tóth Árpád: HAJNALI SZERENÁD. Bágyadt és megértést kérő pillantással indította utnak Tóth Árpád az első verseskönyvét, a „Hajnali szerenádot“. E csinos és mélabús versekbe gazdag és sokérezű lelkének teljes értékét, igaz melegét olvasztotta bele. Halk melódiaja és szinte ellenállhatatlan varázsu költészet ez. -- Elhagyatott, pusztá életének sok intím vonalát rajzolja elénk a költő. Hol a hevíülő, fiatalos multra tekint vissza és csal ki delejes hangokat a hurokra, hol várakozó sóvárgással me-

rül el a jövő szemléletébe, hol meg az élet mérhetetlen keserősége közt csüggedten és lemondással sir föl, mint a gyermek tört játéka fölött. Minden során az élet szokszinü fájdalma, a világgal és önmagával való elégedetlenség árad szét mindig markáns vonalakkal, mindig biztos és művészi lendülettel.

Verselése a technikai tudás tökéletességével épül fel.

Tóth Árpád a „Hajnali szerenád“-dal igazán művészi és rokonszenves értéket termelt; ez is azok közül való, amiket egyszeri átolvasás után

is megértőn és melegen szoktunk magunkba zárni. —tö - ef.

EZ PEST! Szilágyi Géza. (Modern Könyvtár. Szerk: Gömöri Jenő.) Hirtelenében nem tudom megállapítani, hányadik könyv ez Pestről. Ez a bizonytalanság egyuttal jelzi azt is, hogy az ujonan nagyra nőtt éretlen dússáju metropolisról mostanában sokat írnak; új, izgató kérdés ennek a soklelkű városnak természetére, kínálkozás és csigázó anyagot ad. A Szini Gyula „Pesti Konfetti“-je után Szilágyi Géza könyve: amannak plakátszínei után, ennek szeszínűsége. Mert nem olyan könnyű meglátni Pestnek igaz vérét és nem

olyan könnyű megérezni mélyebb életét. A felszín sokat kínál, olcsót és kopottat és Szilágyi Géza csak ezt tudta elkapni. Nem méltó Pesthez ez a kicsinyes könyv, nem méltó Pesthez ez a nyers, fahangu próza, mely néhol lendületet kap s azután holtta csuklik és kopog, mint a jég-eső, majd brutálissá merevedik és elémelyít.

Pedig színek szállnak, hangok csengnek-pengnek, plakát-vörös röhög és minden oly nagy elevenség-gel tombol, mint egy 18 éves kamasz vére. Ez Pest! És nem az, a melyet Szilágyi Géza nagy akarkodással ferdévé látott.

Joób Endre.

KÖZGAZDASÁG. ....

KOLOZSVÁR A VILÁGPIACON.

Végre ezt is és valóban elértük. Kissé különös, de annál érdekesebb és hasznosabb termelési tevékenységgel. Rigler professzor találmánya a *műtej*, amelynek híre, lényegéhez méltó módon páratlanul gyorsan világhírűvé lett, vezette Kolozsvárt a világpiacra, hogy ott mint aktív termelő szerepelhessen. Rigler professzor találmányát már minden oldalról kellőképen megvitatták és méltatták minden téren, de arról mindeddig még csak nagyon szorványosan esett szó, hogy az értesítésnek, a forgaloma való bevezetésnek a munkája tulajdonképpen kinek az érdeme? Minden működésnek ez a pont a létkérdése, annál inkább fontos volt ez egy ilyen találmánynál, amely az első pilla-

natban korszakalkotónak ígérkezett. Az értesítésnek nagyfontosságú munkáját, tehát a találmány létének a biztosítását ezuttal a Kolozsváron székelő „Erdélyi Bank“ szorosabban és valójában pedig *Lendvay Emil*, a pénzügyvezérigazgatója végezte. Ő volt az, aki rögtön fel tudta ismerni a találmány értékét, amelyet, miként egy óriási tőkét Kolozsvár hasznára lehet fordítani. Ne hangzék nagyon sablonosnak, de való igaz az, hogy ő volt az, aki nem kimélt fáradságot és munkát, hogy nagyszabású tőkét hozzon össze a vállalat megteremtéséhez és ezzel a működésével, mikor mint igazi finánczseni mutatkozott be, mara-dandóan írta be a nevét Kolozsvár ipari és *kulturális* fejlődésének a történetébe.

Bourgeois.

Főzzünk gázzal!

Mert a gázzali főzés a legtisztább, a legkényelmesebb és aránylag a leggazdságosabb. Nyáron a konyhában tűrhetetlen meleg nincsen s amellet bármely pillanatban tetszés szerinti hőfok áll rendelkezésünkre. A beszerzés kiadással nem jár, mert ugy a vezetékeket mint a szükséges főzőket, fűtőkemencéket és fürdőkályhákat **bérbe adjuk**. A havonként fizetendő bérdíj csekély összeg. Költségelőirányzat, felvilágosítás díjmentes.

A gázgyár igazgatósága.

Telefon szám 41.

ÁBRAHÁM MÓR ÉPÜLET ÉS MŰBÁ-
DOGOS,
VIZVEZETÉK-ÉS CSATORNÁZÁSI VÁLLALKOZÓ.
MŰHELY, IRODA MINTATELEP .....
HOSSZU-U. 19. TELEFON 7-44. **KOLOZSVÁR.**

Olvassa a „Kolozsvári Hírlap”-ot.

Neumann M.

cs. és kir. udvari kamarai
szállító

Kolozsvár, Mátyáskirály-tér 14.

Nagy választék férfi, fiu és leányka ruhákban.

Tavaszi felöltők 40 koronától 120 koronáig.

KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET!

TELEFON : 431

.....
.....
Kérje a 280-at!

ELSŐERDÉLYRÉSZIMESSENGER-BOY
VÁLLALAT (Mátyás király-tér 11. (Bejárat :
Kismester-utca. — Gyors. Pontos. Megbíz-
ható. Katonai fegyelem. A fiúk öltözéke kék.

Erdélyi Kereskedelmi és Automobil-Forgalmi r.-t.

Központi iroda: KOLOZSVÁR, Bánffy palota. (Mátyás király-tér 29.) Telefon 827. — Garazs és javítóműhely: Honvéd-utca 29. Telefon 889. — Fióktelepek: Marosvásárhely, Nagyvárad és Brassó (szervezés alatt.) — Üzletágak: Autóbilok és mindennemű autókellékek eladása, autóbilok javítása és garazsrozása, karosszeria :—: készítés és fényezés. :—:

Hivatalos olaj és benzin állomás.